

<https://doi.org/10.30836/igs.1025-6814.2025.1.325115>

Received / Надійшла до редакції:
10.09.2024

Accepted / Прийнята:
10.02.2025

Ювілей академіка Віталія Івановича Старостенка

У квітні 2025 року Віталію Івановичу Старостенку, видатному українському вченому геологу-геофізику в галузі теорії інтерпретації потенціальних полів, автоматизованих систем обробки та інтерпретації гравіметричних і магнітометричних даних, теорії та методики розв'язання некоректно поставлених задач геофізики, побудови щільнісних моделей кори і верхньої мантії Землі, виповнюється 90 років.

Наступний блок містить основні біографічні віхи академіка Віталія Старостенка – науковця та організатора науки, з ім'ям якого вже понад півстоліття пов'язаний розвиток не тільки геофізики в Україні, а й наук про Землю.

Anniversary of Academician Vitaliy I. Starostenko

In April of this year, Vitaliy Ivanovych Starostenko, an outstanding Ukrainian geologist and geophysicist in the field of theory of interpretation of potential fields, automated systems for processing and interpreting gravimetric and magnetometric data, theory and methodology for solving incorrectly posed geophysical tasks, and construction of density models of the Earth's crust and upper mantle, turns 90.

The following block contains the main biographical milestones of Academician Vitaliy Starostenko, a scientist and organizer of science, with whose name the development of not only geophysics in Ukraine, but also Earth sciences has been associated for over half a century.

© Видавець Інститут геологічних наук НАН України, 2025. Стаття опублікована за умовами відкритого доступу за ліцензією CC BY-NC-ND (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>)

© Publisher Institute of Geological Sciences of the National Academy of Sciences of Ukraine, 2025. This is an Open Access article under the CC BY-NC-ND license (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>)

Цитування: Ювілей академіка Віталія Івановича Старостенка. *Геологічний журнал*. 2025. № 1 (390). С. 70–79. <https://doi.org/10.30836/igs.1025-6814.2025.1.325115>

Citation: Anniversary of Academician Vitaliy I. Starostenko. 2025. *Geologichnij zhurnal*, 1 (390): 70–79. <https://doi.org/10.30836/igs.1025-6814.2025.1.325115>

Наукові ступені та звання ювіляра: кандидат технічних наук (1966), доктор фізико-математичних наук (1977), професор (1984), член-кореспондент АН України (1985), академік АН України (1990).

Інститут геофізики ім. С.І. Субботіна НАН України: аспірантура (1961–1964), очільник відділу глибинних процесів Землі і гравіметрії (з 1976), заступник директора (1975–1991), директор (1991–2022), радник при дирекції і голова вченої ради (з 2022).

Національна академія наук України: заступник академіка-секретаря (1978–1988), академік-секретар Відділення наук про Землю та член Президії НАН України (1988–2004).

Основні відзнаки та нагороди: двічі лауреат Державної премії України в галузі науки і техніки (1984, 1995), заслужений діяч науки і техніки України (1997), лауреат Премії Кабінету Міністрів України (2014), лауреат Премії ім. С.І. Субботіна (2015), орден «За заслуги» 3-го (2005) та 2-го (2015) ступенів.

Про Віталія Івановича, його професійні наукові здобутки вже написано чимало статей, спогадів колег, друзів (Чекунов, 1995; Лукин, 2015 та ін.). Проте найцікавіше читати про ювіляра його власні публікації, які впровадив учений та влучно назвав «досвідом ювілейного самообслуговування» (наприклад, Старостенко, 2005; Старостенко, 2015; Старостенко, 2021 та ін.).

З автобіографічних дописів дізнаємось, що Віталій Іванович Старостенко народився 13 квітня 1935 р. у Києві в родині інженерів-технологів цукрової промисловості. Освіту здобув у київській школі, а потім у Київському державному університеті ім. Т.Г. Шевченка, який закінчив у 1958 р. за фахом «інженер геолог-геофізик». З 1958 по 1961 р. працював інженером-оператором, інженером-інтерпретатором і начальником загону у польових партіях Київської геофізичної розвідувальної експедиції тресту «Укргеофізрозвідка».

Досвід гравіметричних вимірювань та їх подальша інтерпретація стали поштовхом, який надихнув Віталія Івановича у 1961 р. вступити до аспірантури Інституту геофізики АН УРСР. Відтоді весь подальший життєвий і творчий шлях науковця був пов'язаний з Інститутом геофізики НАН України. Тут його першим наставником був один із найдосвідченіших геофізиків – Іларіон Аркадійович Балабушевич.

Наукові інтереси В.І. Старостенка були пов'язані насамперед з теорією інтерпретації

Vitaliy I. Starostenko is a Candidate of Technical Sciences (1966), Doctor of Sciences in Physics and Mathematics (1977), Professor (1984), Corresponding member of the Academy of Sciences of Ukraine (NASU) (1985), Academician of the NASU (1990).

Institute of Geophysics of the NASU, he has occupied the positions of the Head of the Department of Deep Processes of the Earth and Gravity (since 1976), Deputy Director (1975–1991), Director of the Institute (1991–2022), Advisor to the Directorate, Chairman of the Academic Council (since 2022).

In the NASU, he has performed the duties of Deputy Academician-Secretary (1978–1988), Academician-Secretary (1988–2004) and Member of the Presidium of NASU (1988–2004). He twice was awarded the State Prize of Ukraine in the field of science and technology (1984, 1995), the honorary title of Honored Scientist and Technician of Ukraine, (1997), the prize of the Cabinet of Ministers of Ukraine (2014), the S.I. Subbotin Prize (2015); Order of Merit of the 3rd (2005) and 2nd (2015) degrees.

Many articles and memoirs of colleagues and friends have already been written about Vitaliy Ivanovych and his professional scientific achievements (Chekunov, 1995; Lukin, 2015, etc.). However, the most interesting thing to read about the hero of the day is his own publications, which Vitaliy Ivanovych introduced and aptly called the “experience of anniversary self-service” (for example, Starostenko, 2005; Starostenko, 2015; Starostenko, 2021).

Vitaliy I. Starostenko was born on April 13, 1935 in Kyiv in the family of engineers-technologists involved in sugar refining manufacturing.

He received his high-school education in the city of Kyiv, and then entered Kyiv State University, which he graduated in 1958, with a Diploma of engineer geologist-geophysicist. Then Vitaliy I. Starostenko had worked for three years as an engineer-operator, engineer-interpreter and a field group leader in the Kyiv geophysics exploratory expedition ‘Ukrgeophysrozvidka Trust’.

The experience in these gravimetric measurements and their further interpretation became an impetus, which inspired Vitaliy I. Starostenko in 1961 to enter the Postgraduate School at the Institute of Geophysics of the Academy of Sciences of UkrSSR. His scientific advisor was one of the most famous geophysicists (a theorist and an experimenter) in the area of interpretation of potential fields – I.A. Balabushevych. Since that time, all Vitaliy I. Starostenko's following life path was strongly related to the Institute of Geophysics of the National

потенціальних полів. У спеціалізованій вченій раді Дніпропетровського гірничого інституту ім. Артема він захистив дисертацію кандидата технічних наук на тему «Визначення потенціала тяжіння та його похідних за вимірюваними елементами гравітаційного поля з використанням електронних обчислювальних машин (Определение потенциала притяжения и его производных по измеряемым элементам гравитационного поля с использованием электронных вычислительных машин)».

У 1970 р. вийшла перша монографія ювіляра «Визначення вертикальних похідних гравітаційного потенціала за результатами спостережень горизонтальним градієнтметром (Определение вертикальных производных гравитационного потенциала по результатам наблюдений горизонтальным градиентметром)». Отже, він став одним з перших у колишньому СРСР, хто розпочав створення автоматизованих систем обробки та інтерпретації даних граві- та магнітометрії з використанням ЕОМ.

За роботу «Автоматизована система поточної обробки даних гравіметрії і магнітометрії (Автоматизированная система поточной обработки данных гравиметрии и магнитометрии)» (у спів-авторстві з Г.С. Бутаковим та ін.) вчений був нагороджений Золотою медаллю Виставки досягнень народного господарства СРСР у 1972 р.

У 1977 р. Віталій Іванович успішно захистив докторську дисертацію у Московському державному університеті. Через рік вона отримала подальший розвиток у вигляді фундаментальної монографії «Стійкі чисельні методи в задачах гравіметрії (Устойчивые численные методы в задачах гравиметрии)» (Старостенко, 1978). Її наукова цінність підтверджується сьогодні високим індексом цитування в усіх виданнях, присвячених проблемам теорії та методів розв'язування некорректно поставлених задач геофізики.

А потім була напружена наукова та науково-організаційна робота, керівництво потужним Інститутом геофізики, в якому розвивалися практично всі основні напрями геофізики. Неодноразово В.І. Старостенко брав участь у науково-дослідних рейсах із геолого-геофізичною програмою в Атлантичний та Індійський океани, а також Чорне й Азовське моря. Працював у міжнародному Центрі в Конакрі.

Про свою науку в статті, опублікованій у «Геофізичному журналі» у 2005 р., Віталій Іванович написав:

Academy of Sciences of Ukraine, where he rose from a Junior Researcher to the Director of the Institute.

Scientific interests of Vitaliy I. Starostenko were first of all related to the theory of potential fields interpretation. Vitaliy I. Starostenko defended the Thesis of the Candidate of Science in Technical Sciences at the Dnipropetrovsk Mining Institute in 1966. The title of his thesis was 'Determination of the potential of attraction and its derivatives from the measured elements of the gravitational field using computers'.

In 1970 his first monograph 'Determination of vertical derivatives of gravity potential according to the results of observations with horizontal gradiometer' was published. Thus he became one of the first in the Former USSR who began the creation of automated systems of processing and interpretation of gravity and magnetometry data using computers.

For his work 'Automated system for on-line processing of gravimetry and magnetometry data' (co-authored with G.S. Butakov and others) he was awarded the Gold Medal of the Exhibition of Achievements of the National Economy of the USSR in 1972.

In 1977 Vitaliy I. Starostenko successfully defended doctoral thesis in Moscow State University. In a year it was further developed as a fundamental monograph 'Stable numerical methods in the problems of gravimetry'. Its scientific value is confirmed today by a high citation index in all publications dedicated to the problems of theory and methods of solving incorrectly posed problems of geophysics.

And then there was intense scientific and organizational work, leadership of the powerful Institute of Geophysics, in which practically all the main directions of geophysics were developed. V.I. Starostenko repeatedly participated in scientific-research voyages with a geological-geophysical program to the Atlantic and Indian Oceans, as well as the Black and Azov Seas, work at the international Center in Conakry.

About his science in an article published in the 'Geophysical Journal', 2005, vol. 27, No. 3, p. 552 Vitaliy Ivanovych wrote the following:

"Today's geophysics can be defined as a large, well developed division of the applied physics that deals with the study of Earth and other planets, searches for mineral resources, solves the problems of geology, tectonics, ecology etc. using the methods of physics. Geophysics brings its invaluable

Учасники щорічної геофізичної конференції, що організовував Інститут геофізики ім. С.І. Субботіна, акад. В.І. Старостенко праворуч. Крим, кінець 1980-х
Participants of the annual geophysical conference organized by the S.I. Subbotin Institute of Geophysics, Academician V.I. Starostenko on the right. Crimea, late 1980s

Збори Відділення наук про Землю в Інституті геофізики ім С.І. Субботіна з нагоди ювілею Інституту. Виступає на трибуні акад. Є.Ф. Шнюков (ліворуч), сидять у першому ряду у центрі акад. В.І Старостенко, акад. А.В. Чекунов (1980-ті роки)
Meeting of the Department of Earth Sciences at the S.I. Subbotin Institute of Geophysics on the occasion of the Institute's anniversary. Academician Ye.F. Shnyukov (left) speaks on the rostrum, Academicians V.I. Starostenko and A.V. Chekunov are seated in the first row in the centre (1980s)

Польові роботи в Гвінеї разом з працівниками дослідницького центру в Конакрі, акад. Є.Ф. Шнюков (ліворуч) та акад. В.І. Старостенко (праворуч), 1986 р.
Field work in Guinea with the staff of the Conakry research centre, Academician Ye.F. Shnyukov (left) and Academician V.I. Starostenko (right), 1986

Акад. В.І. Старостенко у складі делегації Відділення наук про Землю у Македонії (за угодою міжнародного співробітництва), 2010 р.
Academician V.I. Starostenko as a member of the delegation of the Department of Earth Sciences in Macedonia (under the international cooperation agreement), 2010

«Сьогоднішню геофізику можна визначити як великий, добре розвинений розділ прикладної фізики, що займається вивченням будови Землі та інших планет, пошуками корисних копалин, розв'язуванням завдань геології, тектоніки, екології та ін. фізичними методами. Геофізика робить свій внесок у пізнання світу, в якому ми живемо. Вона використовує результати всіх розділів сучасної фізики, математики (насамперед прикладної, причому багато завдань геофізики давали їй початок новим напрямам математики...), кібернетики, інформатики, техніки. Усе це, по-перше, цікаве, по-друге, дає широкі можливості для вибору напряму роботи відповідно до нахилів і здібностей» (Старостенко, 2005, с. 552).

Віталій Іванович керував роботою Відділення наук про Землю Академії наук, був членом Президії НАН України і багато зробив для розвитку академічної геологічної науки. Своє ставлення до академічної форми організації науки вчений чітко сформулював у статті (Старостенко, 2005, с. 553): «Академія дає змогу активно творчо працювати. В її організаційній структурі та принципах життя, відпрацьованих століттями, багато мудрих зворотних зв'язків, що забезпечують режим саморегуляції та самоорганізації».

Сприйняття та розуміння науки академіком Старостенком найяскравіше відображено в іншому абзаці тієї самої статті: «Наука – це спосіб життя. Це інтелектуальне середовище, що охоплює весь світ. Тут менше формальної зовнішньої дисципліни, але більше внутрішньої зосередженості, постійного (і вдень і вночі, часто підсвідомого) ретельного обмірковування поточних завдань, проблем тощо. ... Наука в певному сенсі подібна до спорту. І тут, і там важливо підтримувати форму, і тут, і там – жорстка конкуренція. Втім у всіх сферах життя так. Проте в науці та спорті це виражено особливо чітко» (Старостенко, 2005, с. 553). І цю внутрішню зосередженість, системність, самодисципліну Віталія Івановича відчувають усі, хто з ним співпрацює чи спілкується. А система самоорганізації роботи оптимізувалася, як вважає сам учений, завдяки заняттю спортом (плаванням) і роботі на садовій ділянці... А ще важливими здаються такі риси Віталія Івановича – високорозвинений емоційний інтелект та технократичні підходи при прийнятті управлінських рішень. У наші бурхливі емоційно виснажуючі часи, роки потрясінь Віталія Івановича ніколи не побачиш ані дуже збудженим, ані пригніченим.

contribution to the understanding of the World we live in. It uses the results of all branches of modern physics, applied mathematics (where geophysics problems often give birth to the new directions in math...), computer science, informatics, technical sciences. All of the above is very interesting first of all, besides, it presents wide possibilities to choose from according to one's talents and preferences”.

Vitaliy Ivanovych headed the work of the Department of Earth Sciences of the NASU, was a member of the Presidium of the NASU and did a lot for the development of academic geological science. His attitude to the academic form of organizing science is clearly formulated in his article published in the 'Geophysical Journal' 2005, vol. 27, No. 3, p. 553: "Academia allows one to work creatively. In its organizational structure and life principles, refined over the centuries, there are many intelligent feedbacks that ensure a regime of self-regulation and self-organization”.

Academician Starostenko's perception and understanding of science is most vividly reflected in another paragraph of the same article.

“Science is a way of life. This is an intellectual environment that encompasses the entire world. There is less formal/superficial discipline but more internal concentration, constant (day and night, often subconscious) careful thinking about current tasks, problems, etc....

Science in a sense is like sport. Therein both cases, it is important to keep fit, and here and there is a fierce competition. This is true in all areas of life. But in science and sport, this is especially pronounced” (Starostenko, 2005, p. 553).

This inner focus, systematicity, self-discipline of Vitaliy Ivanovych is felt by everyone who collaborates or communicates with him. The system of self-organization of work was optimized, as Vitaliy Ivanovych himself believes, thanks to sports (swimming) and work in the garden plot... And the following features of Vitaliy Ivanovych also seem important – highly developed emotional intelligence and technocratic approaches to making management decisions. In our turbulent emotionally exhausting times, years of upheavals, I have never seen him either very excited or depressed.

On anniversary days, the anniversary-holders themselves, their students and colleagues summarize certain results, try to look into the future. Today, the results of Vitaliy Ivanovych tireless systematic work are impressive. The Institute of Geophysics has an extremely powerful and efficient

У ювілейні дні самі ювіляри, їх учні і колеги підбивають певні підсумки, намагаються зазирнути у майбутнє. На сьогодні результати невтомної системної роботи Віталія Івановича вражають.

Інститут геофізики має надзвичайно потужний і працездатний колектив, який може похвалитися як активно працюючими докторами наук, так і найбільшим представництвом Інституту серед академіків і членів-кореспондентів Відділення наук про Землю. Коли у 2004 р. Віталія Івановича на чолі Відділення наук про Землю змінив академік В'ячеслав Михайлович Шестопалов, у складі членів Академії було три представники геофізичних наук – Віталій Іванович Старостенко (академік) та два члени-кореспонденти – В'ячеслав Андрійович Даніленко (геофізика) і Костянтин Федорович Тяпкін (геофізика). У 2025 р. напередодні виборів, які мають відбутися наприкінці квітня, маємо вісім науковців, які працюють у різних галузях геофізики, і всі є представниками Інституту геофізики ім. С.І. Субботіна та його відокремлених підрозділів. І представництво геофізиків у Відділенні очікує на збільшення – оголошено ще дві вакансії за спеціальністю «автоматизовані системи в геофізиці». І це дійсно символічно. Власне розробок автоматизованих систем стосувалися перші роботи ювіляра. Цей феноменальний розквіт геофізики є результатом наукового авторитету і невтомної системної роботи очільника нашої української геофізичної науки – Віталія Івановича Старостенка.

Вчений особисто підготував понад три десятки кандидатів і докторів наук (Старостенко, Коболєв, 2024).

В.І. Старостенко дуже багато сил і часу вкладає у збереження пам'яті в історії науки про видатні досягнення науковців. Майже у кожному номері «Геофізичного журналу» є декілька дописів за авторством Віталія Івановича про знаних старших колег, науковців. Це колосальна системна робота. І в кожному дописі є важливі професійні оцінки та цікаві особисті спогади (наприклад, Старостенко та Коболєв, 2008; Старостенко, 2020 та ін.). У 2023–2024 рр. серію статей за авторством дослідника в «Геологічному журналі» було присвячено 60-річчю Відділення наук про Землю. Редколегія «Геологічного журналу» вдячна Віталію Івановичу та його співавторам за співпрацю з виданням, зокрема, за роботу, спрямовану на створення літопису розвитку геологічної думки на теренах України.

team, which can boast both actively working doctors of sciences and the largest representation of the Institute among Academicians and Corresponding members of the Department. When in 2004, Vitaliy Ivanovych was replaced as head of the Department of Earth Sciences by Academician Vyacheslav Mikhailovich Shestopalov, the Academy's members included 3 representatives of geophysical sciences – Vitaliy Ivanovych Starostenko (Academician) and 2 Corresponding members – Vyacheslav Andriyovych Danilenko (geophysics) and Konstantin Fedorovich Tyapkin (geophysics). In 2025, on the eve of the elections, which are to be held at the end of April, we have 8 scientists working in various fields of geophysics, and all are representatives of the S.I. Subbotin Institute of Geophysics and its separate divisions. And the representation of geophysicists in the Department is expected to increase – two more vacancies have been announced in the specialty 'Automated Systems in Geophysics'. And this is truly symbolic. Actually, the first works of Vitaliy Ivanovich concerned the development of automated systems. This phenomenal flowering of geophysics is the result of the scientific authority and tireless systematic work of the head of Ukrainian geophysical science – Vitaliy Ivanovych.

Vitaliy Ivanovych personally prepared more than three dozen candidates and doctors of sciences (Starostenko, Koblev, 2024).

Vitaliy Ivanovych invests an extraordinary amount of effort and time in preserving the memory of outstanding achievements of scientists in the history of science. Almost every issue of the 'Geophysical Journal' contains several articles by Vitaliy Ivanovych about outstanding senior colleagues, scientists. This is a colossal systematic work. And each article contains important professional assessments and interesting personal memories (ex., Starostenko&Koblev, 2008; Starostenko, 2020 etc.). In 2023–2024, a series of articles by Vitaliy Ivanovych in the 'Geological Journal' was dedicated to the 60th anniversary of the Department of Earth Sciences. The editorial board of the 'Geological Journal' is grateful to Vitaliy Ivanovych and his co-authors for their cooperation with the publication, in particular, for their work aimed at creating a chronicle of the development of geological thought in Ukraine. It is very important to professionally present, comment on, and consider these achievements in a global context.

V.I. Starostenko is a member of the Specialized International Scientific Group 'Gravitational Anom-

Ці здобутки дуже важливо професійно представляти, коментувати, розглядати у загально-світовому контексті.

В.І. Старостенко є членом Спеціалізованої міжнародної наукової групи «Гравітаційні аномалії та геодинаміка гірських поясів», був співкерівником міжнародного проєкту «Комплексні геофізичні дослідження літосфери Центральної та Східної Європи».

Наукові праці Віталія Івановича публікуються не лише в Україні, а й в Австрії, Китаї, Англії, Франції, Японії, Італії, Індії, Нідерландах, Польщі, Румунії, США, Туреччині, Швеції, Швейцарії, Чехії, Словаччині та інших країнах. Його контакти з провідними зарубіжними вченими допомогли співробітникам Інституту геофізики проводити дослідження в рамках міжнародних програм і проєктів.

Варто згадати, що з 1992 р. почався новий етап у розвитку міжнародних наукових зв'язків, коли були започатковані такі програми та проєкти: EUROPROBE, GEORIFT, EUROBRIDGE, PANCAPDI, DOBRE, INTAS, NARS-DEEP, IRIS, SCAR (Антарктичні дослідження) тощо (наприклад, Старостенко, 2005; Старостенко, 2021; Старостенко та Гінтов, 2025). Ці роботи В.І. Старостенко очолював, організовував і виконував у складі потужного колективу Інституту геофізики з іноземними колегами.

Виконання серії глибинних ширококутних сейсмічних досліджень, гравіметричне моделювання будови земної кори, тектонофізичні, геотермічні, геомагнітні і геоелектричні

алиє and Geodynamics of the Mountain Ridges', he was a co-director of the international project 'Complex Geophysical Studies of the Lithosphere of Central and Eastern Europe'.

Vitaliy I. Starostenko's works are published not only in Ukraine but also in Russia, Austria, China, England, France, Japan, Italy, India, Netherlands, Poland, Romania, USA, Turkey, Sweden, Switzerland, Czech Republic, Slovakia and other countries. His contacts with leading foreign scientists helped co-workers of the Institute of Geophysics to conduct investigations within the frameworks of international programs and projects.

Beginning from 1992, there is a new stage of the development of the international scientific collaboration. The Institute of Geophysics takes part in a range of programs and projects: EUROPROBE, GEORIFT, EUROBRIDGE, PANCAPDI, DOBRE, INTAS, NARS-DEEP, IRIS, SCAR (Antarctic studies) etc (ex., Starostenko, 2021; Starostenko&Gintov, 2025 etc).

In 1996–2002 Academician Starostenko was the member of Scientific Committee of the International program EUROPEROBE and executor of EUROPROBE and DOBRE projects of the International Science Fund. The results of geological and geophysical research conducted under the EUROPROBE program were published in European Union as the monograph 'Structure and Dynamics of the Lithosphere of Eastern Europe' with Vitaliy I. Starostenko's participation in the editorial board. Vitaliy I. Starostenko edited special issues of the 'Tectonophysics' journal, he was an expert of the INTAS proj-

Доповідь акад. В.І. Старостенка за результатами геофізичних досліджень літосфери України та прилеглих територій на українсько-фінському семінарі з співпраці Відділення наук про Землю НАН України та дослідницьких установ Фінської академії наук (Фінляндія, Гелсінкі, 2009)

Report of Academician V.I. Starostenko on the results of geophysical studies of the lithosphere of Ukraine and adjacent territories at the Ukrainian-Finnish seminar on cooperation between the Department of Earth Sciences of the National Academy of Sciences of Ukraine and research institutions of the Finnish Academy of Sciences (Finland, Helsinki, 2009)

дослідження, розробка і застосування методики сейсмотомаграфічного вивчення мантії Євразії знаменують етап інтенсивних спільних досліджень з геофізиками і геологами Польщі, Швеції, Німеччини, Нідерландів, Данії, Шотландії, Фінляндії, Румунії та деяких інших країн у рамках проєктів GeoRift, EUROBRIDGE, CELEBRATION 2000 Міжнародної програми EUROPROBE Європейського наукового фонду, які включали об'ємні і дорогі польові сейсмометричні спостереження. За роки виконання цієї програми було прокладено 10 ширококутних сейсмічних профілів EUROBRIDGE'97, DOBRE-99, DOBRE-2, PANCAKE, DOBRE-4, DOBRE-5, GEORIFT-2013, RomUkrSeis, TTZ-South, SHIELD'21, які напруцювали дані для розвитку нових палеогеодинамічних реконструкцій, побудов моделей геологічного розвитку території України як складової південно-західної частини Східноєвропейського кратону. Отримані результати за обробкою цього масиву даних були опубліковані у найпрестижніших геофізичних журналах.

Ці та інші наукові праці В.І. Старостенка (а їх понад 600) сприяли визнанню України як країни з розвинутою на світовому рівні геофізикою. Віталій Іванович є головним редактором міжнародних журналів «Геофізичний журнал» (входить до Web of Science Core Collection та SCOPUS) та «Український антарктичний журнал», членом редакційної колегії журналу «Доповіді НАН України» та інших видань.

Уже багато десятиліть геологи академічних Інститутів поєднують розв'язання фундаментальних геологічних, геофізичних завдань із пошуками корисних копалин. У Відділенні наук про Землю В.І. Старостенко керував програмами, спрямованими на розвиток мінерально-сировинної бази України. Впродовж 2004–2015 рр. він очолював наукові ради Цільових комплексних програм наукових досліджень НАН України – «Мінеральні ресурси України та їх видобування» (2004–2009), «Стратегічні мінеральні ресурси України» (2009–2015), «Мінерально-сировинна база України як основа безпеки держави» (2016–2021). За монографію «Кировоградський рудний район. Глибинна структура. Тектонофізичний аналіз. Рудні родовища» (2013) з результатами робіт за програмою «Стратегічні мінеральні ресурси України» у 2015 р. В.І. Старостенко разом з О.Б. Гінтовим і Г.М. Дрогицькою став лауреатом Премії НАН

ects. This activity of Vitaliy I. Starostenko promoted the high reputation of Ukraine in the field of geophysical investigations.

The performance of a series of deep wide-angle seismic surveys, gravimetric modeling of the structure of the Earth's crust, tectonophysical, geothermal, geomagnetic and geoelectrical studies, the development and application of a method for seismotomographic study of the Eurasian mantle mark a stage of intensive joint research with geophysicists and geologists from Poland, Sweden, Germany, the Netherlands, Denmark, Scotland, Finland, Romania and some other countries within the framework of the GeoRift, EUROBRIDGE, CELEBRATION 2000 projects of the EUROPROBE International Program of the European Science Foundation, which included extensive and expensive field seismometric observations. During the years of implementation of this program, 10 wide-angle seismic profiles were laid: EUROBRIDGE'97, DOBRE-99, DOBRE-2, PANCAKE, DOBRE-4, DOBRE-5, GEORIFT-2013, RomUkrSeis, TTZ-South, SHIELD'21, which generated data for the development of new pleogeodynamic reconstructions, construction of models of the geological development of the territory of Ukraine as a component of the southwestern part of the East European Craton. The results obtained from the processing of this data set were published in the most prestigious geophysical journals.

The works of Academician Starostenko (there are more than 600) contributed to the recognition of Ukraine as a country with world-class geophysics.

Vitaliy I. Starostenko is the Editor-in-Chief of the international 'Journal of Geophysics' (included in the Web of Science Core Collection) and 'Ukrainian Antarctic journal', the Member of the editorial board of the journal 'Geology and Mineral Resources of the World Ocean'.

For many decades, geologists from the academic institutes have been combining the solutions of fundamental geological, geophysical problems with the search for useful minerals. In the Department of Earth Sciences of the NASU, Vitaliy Ivanovych managed programs aimed at developing the mineral and raw material base of Ukraine. (Strategic Mineral Resources of Ukraine as the Basis of the State Security). For the monograph with the results of the program 'The Kirovograd ore area. Deep structure. Tectonophysical analysis. Ore deposits' (2013) in 2015 Academician Starostenko together with O.B. Gintov and G.M. Drogitskaya became a laureate of the S.I. Subbotin Award of the NAS of Ukraine.

України ім. С.І. Субботіна. В цій роботі вперше на основі оновленої концепції геологічної будови надр України, нових тектонофізичних даних, а також із застосуванням методів обробки й інтерпретації геофізичних полів та аномалій побудовано Структурно-петрофізичну карту Побузького гірничорудного району (масштаб 1:100 000). Цю карту використано як основу для прогнозування комплексів корисних копалин, виділення металогенічних розломних зон.

Доробок науковців Інституту геофізики неодноразово отримував визнання на державному рівні. У складі групи співробітників Інституту В.І. Старостенко двічі ставав лауреатом Державної премії України в галузі науки і техніки – за цикл робіт «Теорія, методика і результати вивчення літосфери України та прилеглих територій за комплексом даних сейсмометрії, гравіметрії та геотермії», що включає понад 30 монографій (1984), та за восьмитомну монографію «Літосфера Центральної та Східної Європи» (1995). На початку 2020 р. як подарунок до 85-річного ювілею шефа співробітники Інституту геофізики, які продовжують під керівництвом Віталія Івановича дослідження літосфери України та суміжних територій, отримали

In this work, for the first time, based on the updated concept of the geological structure of the subsoil of Ukraine, new tectonophysical data, as well as using methods for processing and interpreting geophysical fields and anomalies, a Structural and Petrophysical Map of the Pobuz Mining District (scale 1:100,000) was constructed. This map was used as a basis for predicting mineral complexes and identifying metallogenic fault zones.

The achievements of scientists of the Institute of Geophysics have repeatedly received recognition at the State level. As part of the group of employees of the Institute, V.I. Starostenko twice became a laureate of the State Prize of Ukraine in the field of science and technology – for the cycle of works 'Theory, methodology and results of studying the lithosphere of Ukraine and adjacent territories using a complex of seismometric, gravimetric and geothermal data', which includes more than 30 monographs (1984) and for the eight-volume monograph 'Lithosphere of Central and Eastern Europe' (1995).

Just recently, in the beginning of 2020, the staff of the Institute of Geophysics, who continue, under the direction of the Academician to study the lithosphere of Ukraine and neighboring territories,

Лауреати Державної премії України в галузі науки і техніки за роботу «Глибинна будова літосфери та сейсмічна небезпека території України», 2020 р.

Winners of the State Prize of Ukraine in Science and Technology for the work 'Deep structure of the lithosphere and seismic hazard of the territory of Ukraine' in 2020

Державну премію України в галузі науки і техніки за роботу «Глибинна будова літосфери та сейсмічна небезпека території України».

У короткому матеріалі неможливо навіть окреслити всі аспекти багатогранної діяльності академіка Старостенка. У статті-роздумі з приводу одного зі своїх ювілеїв (Старостенко, 2005) Віталій Іванович по суті сформулював життєве кредо: «І головний висновок. Необхідно працювати (повторююсь), доки є сили, або принаймні бути корисним для справи та оточуючих...». Задля здійснення цього бажання колектив Інституту геологічних наук НАН України, редколегія та читачі «Геологічного журналу», вітаючи академіка Старостенка з 90-річним ювілеєм, зичать йому міцного здоров'я, творчого натхнення, нових успішних проєктів.

Редакційна колегія «Геологічного журналу»

received, as a symbolic gift for the Boss' jubilee, the State Prize of Ukraine in science and technology for their work 'Deep structure of the lithosphere and seismic hazard of the territory of Ukraine'.

In a short article it is impossible even to outline all aspects of the multifaceted activities of Academician Starostenko. In a reflective article on one of his anniversaries ('Geophysical Journal', 2005, vol. 27, No. 3), Vitaliy Ivanovych essentially formulated his life credo: 'And the main conclusion. It is necessary to work (I repeat) as long as there is strength, or at least be useful to the cause and those around you...!'

To fulfill this desire, the scientific staff of the Institute of Geological Sciences, editorial board and readers of the 'Geological Journal' are congratulating Academician Starostenko on his 90th birthday, wishing him good health, creative inspiration, new successful projects.

Editorial Board of the 'Geological Journal'

Список літератури

- Лукин А.Е. 80-летие академика НАН Украины В.И. Старостенко. *Геология и полезные ископаемые Мирового океана*. 2015. № 2. С. 177–178
- Старостенко В.И. Вопросы теории и методики интерпретации гравиметрических наблюдений устойчивыми численными методами: Автореф. ... дис. д-ра физ.-мат. наук. Москва: МГУ, 1976. 35 с.
- Старостенко В.И. Устойчивые численные методы в задачах гравиметрии. Киев: Наукова думка, 1978. 228 с.
- Старостенко В.И. Еще один опыт юбилейного самообслуживания: мне – 70. *Геофиз. журн.* 2005. Т. 27, № 3. С. 548–560.
- Старостенко В.И. Опыт юбилейного самообслуживания продолжается: десять лет спустя. *Геофиз. журн.* 2015. Т. 37, № 2. С. 146–170.
- Старостенко В.И. О публикациях, которые в прежних обзорах не упоминались. *Геофиз. журн.* 2021. Т. 43, № 4. С. 221–240. doi.org/10.24028/gzh.v43i4.239978
- Старостенко В.И., Коболев В.П. Памяти Галины Дмитриевны Забелло. *Геофиз. журн.* 2008. Т. 30, № 1. С. 131–132.
- Старостенко В.И. К 90-летию юбилею Е.Ф. Шнюкова – геолога дальнего плавания, начальника экспедиции 19-го рейса НИС «Академик Вернадский» в Индийский океан. *Геофиз. журн.* 2020. Т. 42, № 4. С. 201–223.
- Старостенко В.И., Гінтов О.Б. Результати вивчення земної кори і мантії України у першій чверті ХХІ ст. за геофізичними даними. *Геологічний журнал*. 2025. № 1 (390). С. 3–11. <https://doi.org/10.30836/igs.1025-6814.2025.1.316107>
- Старостенко В.И., Коболев В.П. Вітання з 90-річним ювілеєм «Геологічного журналу». *Геофиз. журн.* 2024. Т. 46, № 1. С. 92–94.
- Старостенко В.И., Коболев В.П. До 60-річчя Відділення наук про Землю НАН України. Частина 2. Хронологія становлення і розвитку Відділення наук про Землю АН УРСР (1963–1991 рр.). *Геологічний журнал*. 2024. № 1 (386). С. 81–104. <https://doi.org/10.30836/igs.1025-6814.2024.1.297242>
- Чекунов А.В. Академику Национальной АН Украины В.И. Старостенко 60 лет. *Геофиз. журн.* 1995. Т. 17, № 2. 79–88.

References

- Chekunov A.V. 1995. Academician of the National Academy of Sciences of Ukraine V.I. Starostenko 60 years. *Geophys. Journal*, 17 (2): 79–88 (in Russian).
- Lukin A.E. 2015. On the 80th anniversary of Academician of NAS of Ukraine V.I. Starostenko. *Geology and Mineral Resources of the World Ocean*, 2: 177–178 (in Russian).
- Starostenko V.I. 1976. Questions of the theory and methods of interpretation of gravimetric observations by stable numerical methods: Author's Dissertation ... D.Sc. in Physics and Mathematics. Moscow: Moscow State University. 35 p. (in Russian).
- Starostenko V.I. 1978. Stable numerical methods in the problems of gravimetry. Kyiv: Naukova Dumka. 228 p. (in Russian).
- Starostenko V.I. 2005. One more experiment of jubilee self-service: I am 70. *Geophys. Journal*, 27 (3): 548–560 (in Russian).
- Starostenko V.I. 2015. Experience of jubilee self-service continues: ten years later. *Geophys. Journal*, 37 (2): 146–170 (in Russian).
- Starostenko V.I. 2020. On the 90th anniversary of E.F. Shnyukov, a long-distance geologist, head of the expedition of the R/V 'Academic Vernadsky' to the Indian Ocean. *Geophys. Journal*, 42 (4): 201–223 (in Russian).
- Starostenko V.I. 2021. On publications previously omitted in reviews. *Geophys. Journal*, 43 (4): 221–240. <https://doi.org/10.24028/gzh.v43i4.239978> (in Russian).
- Starostenko V.I., Kobolev V.P. 2008. In memory of Galina Dmitrievna Zabello. *Geophys. Journal*, 30 (1): 131–132 (in Russian).
- Starostenko V.I., Kobolev V.P. 2024. Congratulations on the 90th anniversary of the 'Geological Journal'. *Geophys. Journal*, 46 (1): 92–94 (in Ukrainian).
- Starostenko V.I., Kobolev V.P. 2024. To the 60th anniversary of the Department of Earth Sciences of the National Academy of Ukraine. Part 2. Chronology of the formation and development of the Department of Earth Sciences of the Ukrainian SSR (1963–1991). *Geologičnij žurnal*, 1 (386): 81–104. <https://doi.org/10.30836/igs.1025-6814.2024.1.297242>
- Starostenko V.I., Gintov O.B. 2025. Results of the study of the Earth's crust and mantle of Ukraine in the first quarter of the XXI century according to geophysical data. *Geologičnij žurnal*, 1 (390): 3–11. <https://doi.org/10.30836/igs.1025-6814.2025.1.316107> (in Ukrainian).